



מתורתו של צדיק אביר יעקב



משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בכיבוד פשט מצוות התורה וענייני עבודת הש"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' נשא תשפ"ו

יראת יעקב

מעלת לומדי התורה

כל הבא לצבא צבא לעבד עבדה באהל מועד. זאת עבדת משפחת הגרשני לעבד ולמשא (ד טו-כד).

הינו כל הבא מבני גרשון הנזכרים פרמון, לצבא צבא לעמת החוחים הסוכבים השושנה, צבא לעמת צבא וכו', גם רמז לצבא צבא גימטריא 'עבודה' וכו', שאלו הם אנשי שם הגבורים העומדים בפרץ וכו', לעבד עבדה מלכות שמים כידוע וכו', באהל מועד לעמת גם כן אהלה של תורה ותפלה הנקראים 'עבודה' וכו'. וזהו נמי זאת עבדת משפחת הגרשני, דהינו זאת דיקא, 'בזאת יבא אהרן' (ויקרא טז ג) מלכות שמים וכו', היא היא עבדת משפחת הגרשני, דהינו בשבילה ולכבודה וכו', לעבד בגלות כנזכר בעבודה שבלב וכו', ולמשא של תורה לשמה וקיום מצותיה וכו'. גם ולמשא אותיות 'שלוש א', על דרך אלף בינה (שבת קד.), 'וכל נתיבותיה שלום' וכו' (משלי ג י): (פתח האוהל)

בו 'ושעירי עזים שנים עשר לחטאת'. כי הכבשים רומזים על מדת אברהם שביעקב, שמתתו מדת החסד, נוח 'להכבש'. ולעמת מדת יצחק שביעקב, הביאו הנשיאים עזים, לרמז על 'פחד יצחק' - היא מדת הגבורה העזה והקשה. וכן הוא כנגד מה שגאמר ליעקב מפי רבקה אמו (שם כו ט) 'וקח לי משם שני גדיי עזים'.

מטעם זה, נזכר יחד עם קרבן הכבשים 'ומנחתם', כי רק בזרעו של יעקב תהיה המנוחה הנכונה, אך 'ושעירי עזים' עומדים כנגד 'לחטאת' - אלו עשו וישמעאל, אשר עליהם ראוי לקרא את הפסוק (בראשית ד ז) 'לפתח חטאת רבץ'.

רמזי חלקי התורה בקרבנות הנשיאים

עתה, לאחר שרמזו הכתוב על האבות הקדושים, חוזרת התורה לרמז על הקרבנות המכונים כנגד התורה הקדושה, ואומרת: 'וכל בקר זבח השלמים עשירים וארבעה פרים' - כנגד עשירים וארבעה ספרי התורה הנביאים והכתובים, שעל שמם נקראת התורה 'אורח תליתאי' - תורה משלשת. ונקראו 'פרים', על שם שדברי התורה שבכתב פרים ורבים, וישראל מחדשים בהם חדושים על פי התורה שבעל פה, אשר 'ארצה מארץ מדה' (איוב יא ט). וכן נקראת התורה 'שלמים', כי לומדי התורה עושים שלום בשמים ובארץ, שגאמר (ישעיה טו י) 'ורב שלום בנך'.

תורה שבעל פה מפרשת את התורה שנכתב

עתה עובר הכתוב לתורה שבעל פה, ואומר: 'אילים ששים עתדים ששים כבשים בני שנה ששים'. שלש פעמים ששים, כנגד ששים מסכתות המשנה, וששים המסכתות שבגמרא המפרשות את המשנה, בתלמוד בבלי ובתלמוד ירושלמי, שזהו כללות תורה שבעל פה.

בגאולת ישראל תימלא הארץ דעת תורה

'זאת חגת המזבח' - 'זאת' היא התורה הקדושה, כמאמר הכתוב (במדבר ט ד) 'זאת התורה', וכשם שאות המזבח יש לחנך בקרבנות, כך מועילה התורה לחנך את האדם מילדותו ועד זקנה ושיבה להמלט מן היצר הרע, שהוא גם מלאך המות, ה'זבח' והורג נפשות. 'אחרי המשוה אתו' - כי גם לאחר ביאת משיח צדקנו ימלא העולם בתורה בלבד, ואז יתקיים הפסוק (ירמיה לא ג) 'ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאם ה'". וכן יתקומו דברי הנביא (ישעיה יא ט) "'כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים'".

בית יעקב

קרבנות חגת המזבח כנגד האבות ושתי התורות

כל הבקר לעלה שנים עשר פרים אילים שנים עשר כבשים בני שנה שנים עשר ומנחתם ושעירי עזים שנים עשר לחטאת. וכל בקר זבח השלמים עשירים וארבעה פרים אילים ששים עתדים ששים כבשים בני שנה ששים זאת חגת המזבח אחרי המשוה אתו. ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר על ארן העדת מבין שני הכרבים וידבר אליו (י טו-טז).

בחירת ה' בישראל בזכות האבות

הטעם העקרי לכך שבחר ה' בישראל מכל האמות, היה משום שהם בני אברהם יצחק ויעקב עליהם השלום, שהתרחקו בעצמם וגם הרחיקו אחרים בכל כחם מחטא עבודה זרה שהיה נפוץ בזמנם. אברהם אבינו עליו השלום היה ראשון המאמינים מעצמם, ובגיל צעיר הכיר את בוראו ודבק בו, וצוב כל עבודה זרה שהחזיקו בה אנשי מקומו ובית אביו, והכיר וידע את ה' היחיד שהוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד. וכמוהו יצחק וכמותם יעקב, ואחריהם עשרת שבטי י-ה שהם עדות לישראל ומודים בשם ה', ולא בעבודה זרה חלילה.

קרבנות הנשיאים מזכירים זכות אבות

רבנו דוד עטרות ראשנו (פתח האוהל) מפרש כאן פסוקים אלו, על דרך מה שכבר הובא למעלה מדברי המדרש (במדבר רבה יג יד) 'שקרבנות הנשיאים שהיו ממיני הפרים האילים והכבשים, הזכירו לפני הבורא יתברך את זכות האבות הקדושים'.

מגמת אברהם להעמיד מזרעו שנים עשר שבטים

על כך אומר הכתוב: 'כל הבקר לעלה' - כנגד זכותו של אברהם אבינו עליו השלום, על דרך הכתוב (בראשית יח ז) 'ואל הבקר רץ אברהם'. והנה, כל עקר מגמתו של אברהם אבינו בעבודתו היתה שיזכה להעמיד את עם ישראל מזרעו, אלו שנים עשר שבטי י-ה, אשר מהם ובהם נקראים (שמות ה) 'יצאי ירך יעקב' - שהם כללות כל ישראל, ורק בהשלמת שנים עשר שבטים נעשו ישראל לאמה שלמה, וגאמר עליהם (דברים לב ט) 'כי חלק ה' עמו'. וכפי שמפרש במדרש (שם) שיעקב אבינו הוא עקר היחס, מפני שהעמיד את שנים עשר השבטים. לכן נקרא על אברהם אבינו, כי 'כל הבקר לעלה' - הוא אברהם כאמור, מגמתו כי יצאו ממנו 'שנים עשר פרים' - אלו השבטים הקדושים.

רק יעקב ובניו מתייחסים אחר יצחק

'אילים שנים עשר' - כאן הזכרה זכותו של יצחק אבינו עליו השלום, שגאמר בו (בראשית כב יג) 'ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו'. וגם בו הזכר מספר שנים עשר, משום שעקר זרעו הוא יעקב אבינו, ואין עשו הרשע מתייחס אחר יצחק, אלא היתה כל עבודתו וסגלת יצחק כדי להעמיד שנים עשר שבטי י-ה, שהם לבדם עדות לישראל, ולא תלך עבודת יצחק לצד ישמעאל ועשו והדומים להם חלילה.

יעקב אבינו כולל את מידות אברהם ויצחק

'כבשים בני שנה שנים עשר ומנחתם' - זהו יעקב אבינו עליו השלום, שעליו נאמר (בראשית ט) 'והכשבים הפריד יעקב'. ובו ודאי מתאים המספר שנים עשר, כי הוא אביהם של שבטי ישראל. יעקב אבינו הוא הכולל את מידות שני האבות שקדמו לו, חסד לאברהם וגבורת יצחק, ומשלימים בתפארת תורתו. ולכן, מלבד שנים עשר הכבשים, עוד נאמר

באור יעקב

ונשמרתם מאד לנפשתיכם

תלו לו הוריו את הקמע בצוארו, ומאז ואילך ההורים שמרו עליו כבבת עיניהם שלא יסיר כלל את הקמע מעליו כפי שהורה רבנו, וכדי שלא ישאר ללא קמע יותר מהזמן הקצוב שרבונו קצב להם. כך היה עד שהגיע גדל והגיע לגיל שלוש עשרה למצוות. אז ספרו האב והאם לבנם את כל ענין הקמע מהחל ועד כלה, וצוו עליו כי מעתה ואילך ישמר לבדו על עצמו מאוד שלא ישאר רגע אחד בלי קמע, ולכל הפחות לא יותר מהזמן הקצוב שהרב קצב. מאז והלאה ההורים כבר לא השגיחו עליו כמקדם.

באחד הימים יצא הנער מביתו אל הנהר לשחות, ובחזרתו לביתו נכנס לחדרו ושכב לישון, ולמחרת בבקר מצאו אותו מת רח"ל, ללא רוח חיים על מטתו. לאחר התבוננות בענין מצאו את בגדיו ומלבושיו, ואז הבינו כי ל"ע הבן נשאר בלי קמע יותר מהזמן שקצב להם רבנו הקדוש זיע"א, ולכן נסתלק מהעולם. ואולם, האב חפץ מאוד בילד נוסף, שהרי היה זה בנו יחידו שנפטר לו ל"ע, וידע כי דברי רבנו ה"אביר יעקב" זיע"א לא ילכו לריק, ואם רבנו ברוך אותו, בודאי לא התכונן כי ברכתו תשוב ריקם וכי הבן שנוול מברכתו ימות.

ואמנם, אמונתו היתה כה גדולה, עד שלאחר שנה נולד להם בן נוסף, וגם לבן השני קשר את הקמע שהיה על הבן הראשון כדי שיחיה לאורך ימים ושנים. לימים, ספר הבן הזה השני את הספור המפלא על אביו מולידו [כשבאותה שעה היה בן זה כבר בן חמשים שנה], כשהוא מראה לכלם את הקמע שכתב רבנו זיע"א לאחיו הראשון ז"ל, אותו הוא קושר על צוארו יומם ולילה על פי בקשת הוריו, וכך הוא חי את חייו בטוב ובנעימים.

בין יהודי העיר גרבה שבתונים התגורר יהודי פלוני, נגיד ועתיר נכסין, אבל לעמת זאת צרה גדולה העיבה על חייו. הוא היה נשוי כבר שנים רבות ועדין לא זכה להפקד בפרי בטן. הוא נסה לבקר אצל רופאים שונים אבל אף אחד מהם לא יכל לעזור לו, והוא לא ראה בכלל אפלו לא את קרן האור שבקצה המנורה החשוכה.

באחד הימים הגיע רבנו ה"אביר יעקב" זיע"א לבקור בעיר גרבה, וכאשר שמע האיש כי רבנו מגיע לעיר, החליט לילך אצל רבנו כדי שיתפלל עליו ויברך אותו. ידוע ידע כי רבנו מלמד בנסים ועושה נפלאות גדול, ואם כן, לבטח יפעל אצלו ישועה. בהגיע רבנו לגרבה, נכנס האיש אל אכסניתו של רבנו, ובקול בוכים ספר לרבנו כי הוא חשוך בנים כבר שנים רבות, וכי הוא מבקש מרבנו שיתפלל להש"ת ויבקש עליו רחמים שיפקד במהרה בזרע של קימא.

תחנוניו של האיש נפלו אכן על אזנים כרויות. רבנו הקדוש געתר לבקשתו, והתפלל עליו לזכות להפקד בבו זכר. לאחר שסיים את התפלה, העניק לו רבנו קמע אחד ואמר לו כדברים הללו: "לשנה הבאה יולד לך בן זכר, ותכף כאשר יצא הילד לאור העולם, תתלה את הקמע הזה על צוארו של התינוק, אבל בתנאי שלעולם, כל ימי חייו, לא יוריד את הקמע מצוארו. ואם ח"ו יוריד הילד את הקמע פעם אחת מצוארו לאיזה זמן קצוב כלשהוא [מספר הספור לא זכר לכמה זמן רבנו קצב], וישאר ללא הקמע, אזי הוא ימות רח"ל תכף ומיד."

לשנה הבאה, כהבטחת רבנו זיע"א נולד לאיש בן זכר, ותכף ומיד

קדושת יעקב

תורה שבכתב ותורה שבעל פה ניתנו כאחת

ותורה שבכתב היא כנגדי, ונוקבא דידי היא הנפש ותורה שבעל פה היא כנגדה, ושתי תורות אלו נתתי ביחד אחד בכתב ואחד בעל פה, וזהו 'כתבית יהבית', 'כתבית' זו תורה שבכתב, 'יהבית' זו תורה שבעל פה, בנתניה בעלמא בעל פה בלא כתיבה, משום דאני ונפשי אחד בלא פרוד, כמו שנאמר (דברים ד לה) 'זה הוא האלהים, משום הכי נתתי שתיים כאחת: (מחשוף הלבן)

התורה היא עצמותו יתברך

אי נמי אפשר לומר, דידוע שכל התורה שמוותו של הקדוש ברוך הוא, נמצא היא עצמותו ממש יתברך. ובא בעל הגמרא עליו השלום לעורר לבות בני ישראל ולהזהירם ולזוזם להזהר בכבוד התורה לעסק בה תמיד ולקיים מצותיה, משום דהיא עצמותו יתברך, ומי הוא שישמע הדבר הגדול הזה ולא תפל עליו אימתה ופחד ויזהר בכבוד התורה במאד מאד. וזה שאמר, הביטו וראו, אתם בני ישראל, מה רמז לכם הקדוש ברוך הוא במלת אנכי, הרי היא נוטריקון אנא נפשאי כתבית יהבית, כלומר התורה שנתתי לכם היא הנפש שלי ממש, דעו וראו שהנפש שלי היא שכתבתי ונתתי לכם, ומה תענו אם תפגמו בנפשי חס וחלילה, לכן השמרו מאד לנפשתיכם. וזהו הוא ממש שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (דברים ד ד), אמר לו הקדוש ברוך הוא לאדם גרי בידך ונרך בידך, אם תשמר את גרי אשמר את נרך וכל, ועל פי מה שכתבנו הרי הוא כמבאר: (מחשוף הלבן)

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים (כ ב)

אמרו בגמרא (שבת קה) אנכי ראשי תבות אנא נפשאי כתבית יהבית. ויש לתמה מה בא להשמיענו בזה, בשלמא דבר שאינו מבאר בתורה ראוי להביאו בחשבון או נוטריקון וכיוצא, אבל דבר הכתוב בתורה בפשיטות מה שזכות עוד להביאו ברמז, וכתבית התורה ונתניתה מפרשת בתורה כמה פעמים, דזיל קרי בי רב הוא:

ואפשר דפשוט הוא, דכמו שנתנה תורה שבכתב כך נתנה תורה שבעל פה, כמו שהוכיחו רבותינו זכרונם לברכה מן הפסוקים, ועל תורה שבעל פה נאמר (אבות פ"א מ"א) 'משנה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע'. ובהכרח חובה להיות כך, כי תורה שבכתב כנגד זעיר אנפין ותורה שבעל פה כנגד נוקבא, ותורה שבכתב כנגד היום ותורה שבעל פה כנגד הלילה, ולית לאפרשא לון כלל, ובהכרח שתייהן נתנו כאחת. ואפשר דזהו ממש כונת זכור ושמור בדבור אחד נאמר (ו"ה כו), דידוע דזכור לדכורא ושמור לנוקבא, ודכורא הוא תורה שבכתב, ונוקבא הוא תורה שבעל פה, ושניהם בדבור אחד נאמרו. והנה יש רמז לזה גם כן, דזכור במלוי ו"ן כ"ף וא"ו ר"ש סופי תבות המלוי עם הכולל גימטריא כתיבה, ומלת שמור במלוי ש"ן מ"ם וא"ו ר"ש סופי תבות המלוי גימטריא משנה עם הכולל:

והנה זעיר אנפין נקרא רוח ונוקבא נקראת נפש. וזהו שחדש בעל הגמרא עליו השלום ודרש אנכי נוטריקון אנא נפשאי כתבית יהבית, זעיר אנפין אומר כך, אני ונפשאי כתבית יהבית, כלומר אני הרוח